

Liliana Brožič

DOI: 10.2478/cmc-2024-0001

UVODNIK

20 LET V ZAVEZNIŠTVU

Uvod V času priprav na neformalno srečanje ministrov za zunanje zadeve držav članic Nata, ki bo 30. in 31. maja 2024 v Pragi, je generalni sekretar Nata Jens Stoltenberg izrazil zadovoljstvo, da bo to prav v mestu, v katerem je bilo leta 2002 dogovorjeno, da bo zavezništvo v svoje vrste povabilo sedem novih članic (Nato, 2024). Leta 2004 smo se zavezništvu pridružili skupaj z Bolgarijo, Estonijo, Latvijo, Litvo, Romunijo in Slovaško. Dva meseca pozneje smo postali še članica Evropske unije. Kar nekaj držav ima letos razlog za praznovanje, vendar hkrati tudi povečano skrb za svojo varnost. Države na vzhodnem krilu zavezništva so v bližini vojnega območja. Ob obletnicah, ki nas veselijo, so tudi take, ki so nesprejemljive z vidika kulturnih, pravnih in demokratičnih vrednot. Mednje zagotovo spada druga obletnica vojne v Ukrajini, ki nas postavlja pred veliko preizkušnjo o tem, katere so naše vrednote, kako čvrsto smo predani svojim ciljem in medsebojnim dogovorom ter koliko smo jih pripravljeni uresničiti in kako. Obletnice in njihovo praznovanje lahko razumemo tudi kot protokolarni dogodek ter priložnost za druženje, vendar gre v primeru Nata za zelo pomembno mednarodno politično in varnostno organizacijo, ki je pomemben akter v mednarodnem varnostnem okolju. Kaj natančno to pomeni za državo in njen razvoj na obrambno-varnostnem področju, je razvidno iz prispevkov, objavljenih v tematskih številkah Sodobnih vojaških izzivov v časovnem razmiku petih let v zadnjih dvajsetih. Namen primerjalne analize, ki je bila narejena na njihovi podlagi, omogoča vpogled v povzetek vsebine raziskovanja posameznih avtorjev s poudarkom na njihovem razumevanju in izkušnjah, ki so jih v tem obdobju pridobili.

1 OBLETNICE KOT MEJNIKI IN PRILOŽNOST ZA NAPREDEK

Ob peti obletnici v zavezništvu leta 2009, ki jo je zelo zaznamovala tudi peta obletnica v Evropski uniji, je imela ta za države članice, ki so bile precej nove, povsem drugačen pomen kot za tiste, ki so bile ustanoviteljice Nata (Jelušič, 2009).

Avtorji so ugotavljali, da smo se kot država v prvem petletnem obdobju zelo veliko naučili, se prilagodili in dodatno vključili v različne mednarodne dejavnosti, v katerih smo pridobili dragocene izkušnje. Pregledu po razvoju zavezništva od njegovega začetka pa vse do šestdesetletnice delovanja (Jazbec, 2009) in slovenski poti do članstva (Bebler, 2009) je sledila analiza izkušenj iz obrambnega načrtovanja (Šavc, 2009), mednarodnega vidika zagotavljanja financiranja zavezništva (Giegerich, 2009) in integracije Slovenske vojske v mednarodne vojaške strukture (Humar, Mikuš, Zanoškar, Groff, Holc, 2009). Ustrezna pozornost je bila namenjena transformacijskim izzivom (Šteiner, 2009) in dejavnostim mednarodne skupnosti v Afganistanu (Grizold in Zupančič, 2009) ter na področju obveščevalno-varnostne dejavnosti (Črnčec, 2009) in zmogljivostim omrežnega delovanja (Svete in Jankovič, 2009). V prispevkih so vidni navdušenje, motiviranost, zadovoljstvo in ponos, da smo del pomembne mednarodne varnostne organizacije. Takratna tematska številka je bila zanimiva za države v regiji Jugovzhodne Evrope, ki so se odpravljale na pot v zavezništvo po stopinjah Republike Slovenije in so jih zanimali pridobljene lekcije, priporočila in opozorila (Brožič, 2014).

Ob deseti obletnici v zavezništvu so bili prispevki avtorjev osredotočeni na spremembe v mednarodnem varnostnem okolju in v zavezništvu (Lampret in Novak, 2014), na politični (Jazbec, 2014) in vojaški vidik (Osterman, 2014), na obveščevalno-varnostno področje njegovega delovanja (Črnčec in Urbanč, 2014), na priprave na umik zavezništva iz Afganistana (Selan, 2014) in na kibernetško obrambo njegovega delovanja (Dvoršak, 2014). V prispevkih je mogoče zaznati spremembo v podtonu pisanja. Avtorji niso delili z bralci samo vidika pridobljenih izkušenj, temveč tudi poskus iskanja prihodnjih rešitev v zavezništvu. Začetne navdušenje, zadovoljstvo in ponos so zamenjali strokovnost, izkušenost, zavedanje o zahtevnosti, ki ga prinaša delitev bremen. Vloga države mentorice drugim državam, ki so si želele v zavezništvo, je postala izrazitejša in odgovornejša.

Ob petnajsti obletnici Republike Slovenije v zavezništvu so tematsko številko zelo zaznamovale posledice svetovne finančne krize, ki se je na obrambnem področju v naši državi še kar nadaljevala, čeprav smo bili že leta 2019. Njene posledice smo najbolj zaznali z nizkim deležem, ki smo ga namenjali za obrambne izdatke. Skupina avtorjev v zadnji številki, posvečeni zavezništvu, je bila raznovrstna in je vključevala poglede na slovensko članstvo z vidika tujih avtorjev iz drugih držav članic.

Spremembe v mednarodni politiki in s tem na mednarodnem varnostnem področju so precej vplivale na zavezništvo in njegove države članice, posledično pa tudi na Evropsko unijo in njeno Skupno zunanjo in varnostno politiko. Države zavezništva so se, kot že tolikokrat poprej, ponovno povezale in okrepile svoje vrste z novimi državami članicami, ki so se različno odzivale na spremenjene varnostne trende (Rutar, 2019), v Sloveniji pa smo evalvirali svoje članstvo in obojestransko zadovoljstvo, ki iz njega izhaja (Lampret in Grilj, 2019). Varnostna situacija se je še posebej spremenila za članice, ki mejijo na Rusko federacijo (Veebel in Ploom, 2019; Falkowski, 2019). Posledično se je z novimi izzivi spoprijela tudi Slovenska

vojska (Osterman, 2019), ki so jo pretekle izkušnje okrepile in je z leti postala še bolj profesionalna (Šteiner, 2019). Objavljena je bila tudi primerjalna študija med projekcijo stroškov, ki bi jih država imela za obrambo, če ne bi bila članica zavezništva, in tistimi, ki jih je imela v času zavezništva. Članstvo v Natu je za Slovenijo cenejše, kot bi bilo zagotavljanje lastne obrambe brez njega (Furlan in Barjaktarevič, 2019). Pogled na petnajsto obletnico je bil zaznamovan s poudarkom na pomanjkljivem financiranju države, ki za obrambne izdatke namenja premalo virov, s čimer ne slabi samo nacionalne varnosti, temveč tudi mednarodno in posledično celotno zavezništvo (Čehovin, Grayston, 2019), pa tudi z vidika tistih, ki si članstva želijo (Kožljak, 2019).

Avtorji so bili za razliko od prejšnje tematske številke v prispevkih bolj stvarni, kritični in pošteno do varnostne situacije in obrambnih zmogljivosti v svetu, v zavezništvu in na nacionalni ravni. Izrazitejše je bilo zavedanje o tem, kaj zavezništvo in njene članice potrebujejo in kaj je treba še narediti, da bi bilo to učinkovitejše. Kot že velikokrat je bilo izpostavljeno dejstvo, da mora Republika Slovenija nameniti za svojo obrambo več zato, da bo lahko v zavezništvo prispevala, kot je obljubila že na vrhu Nata v Walesu leta 2014.

2 POGLED V PRIHODNOST

Po letu 2019 je Republika Slovenija postopoma začela dvigovati delež obrambnih izdatkov, ki je leta 2021 znašal 1,23 % BDP, dve leti pozneje 1,33 % BDP in bo leta 2025 znašal 1,36 % BDP. Povečan je tudi delež sredstev v obrambnih izdatkih, ki je namenjen za raziskave, razvoj in inovacije. Ta je leta 2021 znašal 0,2 %, dve leti pozneje 1,5 % in bo leta 2025 znašal 2,4 %. Tako želimo tvorno prispevati k povečanim aktivnostim zavezništva in Evropske unije ter k večji skupni varnosti in obrambnim zmogljivostim, ki jih potrebujemo.

V tokratni tematski številki, posvečeni dvajseti obletnici Republike Slovenije v Natu, v prispevku *Putinova dilema: Rusija in slovanska dimenzija Natove širitve* **Andrej Benedejčič** odstira nekatere vidike slovanstva z vidika zgodovine in sedanjosti, ki so enkrat bolj drugič manj, pa vendar trajno, prisotne v kulturi in politiki slovanskih držav s poudarkom na Rusiji.

Fritz Rademacher v poglobljeni analizi z naslovom *Nato@75 – prihodnost Atlantskega zavezništva v turbulentnih časih* preučuje fenomen uspešnosti zavezništva kljub nemiru v mednarodnem varnostnem okolju in stalnim spremembam, ki jih to prestaja. Kaj je ključno in povezuje države članice v vsej njihovi različnosti ter transformacijskih aktivnostih posameznih držav in zavezništva kot celote, je osrednje vprašanje, na katerega avtor išče odgovor.

20 let Republike Slovenije v Natu: nekateri vtisi o koščku in celoti je naslov prispevka **Igorja Kotnika**, ki se je osredotočil na Natove dosedanje izkušnje, spreminjajoče se varnostno okolje in njegovo vlogo v njem, na pot Republike Slovenije v okviru

zavezništva s poudarkom na instrumentih nacionalne moči. Pravi, da moramo biti pri teh vsebinah iskreni zato, da bi lahko bili boljši. Bo to dovolj ali bomo morali narediti še kaj?

Hanna Samir Kassab v prispevku *Prestiž, ponižanje in ohranjanje obraza: nacionalna identiteta in politika velikih sil* izhaja iz predpostavke, da močnejša, kot je država, bolj si lahko prizadeva, da bi preteklo ponižanje odpravila z agresivnimi dejanji, s katerimi si prizadeva za prestiž. Tako želi ponovno potrditi svojo moč in status, da bi izbrisala preteklo ponižanje in dosegla prestiž tudi na račun drugih. Vse to je raziskal na primeru treh držav in dosegel zanimive ugotovitve. Ena izmed teh držav je tudi Ruska federacija in njena zgodovina skozi čas. Ali gre za prizadevanja, da spet postane velika in mogočna država na račun drugih ter doseže prestiž na račun Ukrajincev?

Kako primerjati moč in učinkovitost vojaške moči posameznih držav in pri tem raziskovati načine, kako vzpostaviti ravnovesje med njimi, je tema raziskovanja **William Lipperta**. Poti in metodologije so na preizkušnji prav v Ukrajini in na nekaterih konfliktnih lokacijah. Nove izkušnje usmerjajo k razmisleku o drugačnih vidikih vzpostavljanja ravnovesja. Avtor svoj predlog predstavlja v prispevku *Vojaško uravnovešanje za prihodnje sporazume o konvencionalnih silah v Evropi*.

V času praznovanja različnih obletnic v zavezništvu smo spremljali začetek in konec vojne v Afganistanu. Morda bo naslednjo obletnico zaznamovalo prenehanje vojnih aktivnosti v Ukrajini, ki ne bo posledica dolgotrajnih vojaških izčrpanj, temveč bo to zmaga razsodnosti, človekoljubja, demokracije, inteligence in političnih ter diplomatskih sposobnosti.

Literatura

1. Bebler, A., 2009. *Pot Slovenije v Nato*. Bilten Slovenske vojske 11(3), str. 105–116.
2. Brožič, L., 2014. *Po desetih letih v zavezništvu*. Sodobni vojaški izzivi 16(3), str. 9–10. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.00.
3. Čehovin, M., 2019. *15 let Republike Slovenije v Natu – kritični pogled na obrambni sistem*. Sodobni vojaški izzivi 21(3), str. 83–93. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.4.
4. Črnčec, D., in Urbanc, J., 2014. *Racionalizacija obveščevalno-varnostnih struktur v Natu in Evropski uniji*. Sodobni vojaški izzivi 16(3), str. 63–75. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.4.
5. Črnčec, D., 2009. *Izmenjava obveščevalno-varnostnih izkušenj z Evropsko unijo in Natom*. Bilten Slovenske vojske 11(3), str. 83–104.
6. Dvoršak, A., 2014. *Normativna vloga zavezništva pri nekonvencionalnih varnostnih grožnjah – kibernetična obramba članic*. Sodobni vojaški izzivi 16(3), str. 163–175. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.6.PREV.
7. Falkovski, A., 2019. *Animus in consulendo liber v premišljevanju svoboden duh*. Sodobni vojaški izzivi 21(3), str. 175–185. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.10.

8. Furlan, B., in Barjaktarevič, Z., 2019. *Nato in Slovenija 15 let pozneje: kako uspešne so bile napovedi izdatkov za obrambo. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 95–108. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.5.
9. Giegerich, B., 2009. *Vključevanje evropskih držav v Nato: vojaški in politični kazalniki. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 179–196.
10. Grayston, N., 2019. *Spreminjanje in razvoj Slovenske vojske – pogled iz tujine. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 161–174. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.9.
11. Grizold, A., in Zupančič, R., 2009. *Pet let v zavezništvu in 60 let zavezništva: Slovenija in Nato. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 197–222.
12. Humar, D., Mikuž, I., Zanoškar, S., Groff, D., in Holc, L., 2009. *Vključevanje Slovenske vojske v Nato in vojaško strukturo Evropske unije. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 59–81.
13. Jazbec, M., 2009. *NATO ob šestdesetletnici: od hladne vojne do medkulturnega dialoga. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 25–40.
14. Jazbec, M., 2014. *Slovenija in Nato – dolga in vijugasta pot. Sodobni vojaški izzivi* 16(3), str. 29–44. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.2.
15. Jelušič, L., 2009. *Po petih letih članstva v zvezi NATO – presenetljivo dobro za Slovenijo. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 7–15.
16. Kožljak, A., 2019. *Ko majhno postane veliko – Slovenija in njenih petnajst let v Natu. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 109–122. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.6.
17. Lampret, U., in Grilj, B., 2019. *15 let slovenskega članstva v Natu skozi perspektivo spreminjajočega varnostnega in geopolitičnega okolja. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 65–82. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.3.
18. Nato, 2024. *Czechia to host informal meeting of NATO foreign ministers in May.* https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223173.htm?selectedLocale=en, 28. februar 2024.
19. Novak, S., in Lampret, U., 2014. *Nato po letu 2014 nazaj h koreninam ali naprej v prihodnost? Sodobni vojaški izzivi* 16(3), str. 129–145. DOI: DOI:10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.1.PREV.
20. Osterman, A., 2014. *Republika Slovenija v Natu – Slovenska vojska deset let pozneje. Sodobni vojaški izzivi* 16(3), str. 147–162. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.3.PREV.
21. Osterman, A., 2019. *Slovenska vojska 15 let po vstopu Republike Slovenije v Nato. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 123–142. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.7.
22. Rutar, B., 2019. *Zveza Nato kot koalicija (voljnih). Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 31–44. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.1.
23. Selan, A., 2014. *Prispevek Slovenije k programu za reintegracijo in spravo v Afganistanu – pogled svetovalca za analize politik. Sodobni vojaški izzivi* 16(3), str. 77–96. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.16.3.5.
24. Svete, U., in Jankovič, Z., 2009. *Izkušnje Republike Slovenije pri uvajanju zmogljivosti omrežnega delovanja. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 135–158.
25. Šavc, P., 2009. *Slovenske izkušnje pri obrambnem planiranju in članstvo v Natu. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 41–58.
26. Šteiner, A., 2009. *Čas je za transformacijo. Bilten Slovenske vojske* 11(3), str. 117–134.
27. Šteiner, A., 2019. *Slovenska vojaška pot v zavezništvo. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 143–160. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.8.
28. Veebel, V., in Ploom, I., 2019. *15 let članstva v Natu in EU: ali so si nacionalne varnostne strategije in obrambni modeli baltskih držav podobni ali se razlikujejo. Sodobni vojaški izzivi* 21(3), str. 45–63. DOI: 10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.21.3.2.

e-mail: liliana.brozic@mors.si

Izred. prof. dr. Liliana Brožič je doktorirala na Fakulteti za državne in evropske študije Nove univerze. Na Ministrstvu za obrambo je zaposlena od leta 1996. Od leta 2009 je bila odgovorna urednica, od leta 2022 pa glavna urednica Sodobnih vojaških izzivov (prej Bilten Slovenske vojske), ki jih izdaja Generalštab Slovenske vojske. Na Novi univerzi je habilitirana za področje varnostnih študij.

Associate Prof. Liliana Brožič, PhD, gained a doctorate from the Faculty of Government and European Studies of the New University. From 1996, she has been employed at the Ministry of Defense of the Republic of Slovenia since 1996. From 2009 she has been the executive editor, and from 2022 editor-in-chief of Contemporary Military Challenges (formerly the Bulletin of the Slovenian Armed Forces), published by the General Staff of the Slovenian Armed Forces. She is habilitated at the New University in the field of security studies.

ORCID: 0000-0002-0508-2477

* Prispevki, objavljeni v Sodobnih vojaških izzivih, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

* Articles published in the Contemporary Military Challenges do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.